

Щоголєва І.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Звездун М.О.

магістр

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Діяльність підприємств в сучасних умовах постійно пов'язана з ризиками, джерелами яких є як зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства. Конкурентоспроможність підприємств досягається за рахунок наявних конкурентних переваг, основою яких є інноваційний підхід до провадження діяльності. В свою чергу, запровадження інновацій вже є потенційним ризиком, оскільки результати впровадження не завжди дають очікуваний результат, тому вчасний вияв ризиків, їх оцінювання та адекватний вплив може стати способом їх подолання.

Сутність і поняття «ризик» еволюціонує з часом, оскільки пов'язане з розвитком науково-технічного прогресу. На теперішній час існує багато тлумачень цього поняття науковцями різних країн, кожний з яких висвітлює певний аспект цього поняття: це й ймовірність відхилення від запланованого результату, й небезпека втрати ресурсів, подолання невизначеності, надія на позитивний результат і т.д. Проаналізувавши численні визначення поняття «ризик» можемо сформулювати його як ймовірність або загрозу втрати підприємством свого стійкого становища через недоотримання доходів, зайвих витрат або збитків у результаті здійснення комерційної діяльності. Ризики завжди пов'язані з попереднім процесом прийняття рішення, наслідки якого й можуть нести в собі або загрозу, або перспективи. Парадокс ситуації в тому, що хоча їх неможливо уникнути, бо середовище постійно продукує різноманітні ризики, їх можна прогнозувати та керувати ними, що, безсумнівно, потребує неабияких знань та володіння відповідним методичним інструментарієм.

Для кращого розуміння цього явища необхідно зазначити види ризиків, з якими може зіштовхнутися підприємство, але ми зацентруємо увагу лише на класифікацію за ознаками: за економічним змістом, по відношенню до підприємства, за часовим горизонтом, за факторами виникнення, залежно від наслідків, за джерелом, за рівнем передбачуваності, за ймовірністю настання, за можливістю впливу на ризик та ін., які дають загальне уявлення про них [1].

Процес загального оцінювання ризиків проходить в декілька етапів, а саме: ідентифікація ризику; аналіз ризику та його наслідків; якісна та кількісна оцінка його ймовірності; кількісна оцінка рівня ризику; оцінка ризику в цілому.

На теперішній час арсенал методів для проведення загального оцінювання ризиків доволі суттєвий. Для зручності ці методи розподілили за типами, що спрощує вибір методу для аналізу певного ризику, а саме: пошукові методи (перелік контрольних запитань, індуктивний метод); допоміжні методи

(«мозкова атака», метод Дельфі, SWIFT – Що, якщо?, HRA – загальне оцінювання надійності людини); метод аналізу сценаріїв (аналіз окремої втрати, екстраполяція, аналіз впливу на діяльність, аналіз дерева відмов, аналіз дерева подій, аналіз причин і наслідків, діаграма Ісікави); метод функціонального аналізу (FMEA – аналіз виду та наслідків відмов, аналіз паразитних схем, HAZOR – дослідження небезпечних чинників та працездатності); методи загального оцінювання засобів контролю (LOPA – аналіз рівнів захисту, аналіз за схемою «краватка-метелик»); статистичні методи (аналіз «простору станів», імітаційне моделювання за методом Монте-Карло, Байєсівський аналіз) [2].

Вибір методів загального оцінювання буде залежати від складності проблеми, рівня невизначеності в контексті наявної інформації, переліку необхідних ресурсів та їх вартості, можливостей самого методу, який обрано для аналізу. Дієвим інструментом управління ризиками є ризик-менеджмент, сутність якого полягає як в захисті від небезпеки, так і в використанні наявних чи передбачуваних можливостей.

Ризик-менеджмент в ідеальній організації повинен бути інтегрований у всі процеси, повинен стати невід’ємною частиною будь-якого процесу прийняття рішення. Стратегія ризик-менеджменту є мистецтвом управління ризиками підприємства в умовах невизначених господарських ситуацій, яке засноване на прогнозуванні ризиків і впровадженні методів їх зниження. Така стратегія включає в себе правила, на базі яких приймаються ризикові рішення і способи визначення варіантів їх вирішення [3].

Таким чином, для того, щоб здійснити оцінку ризиків, треба визначитись з їх видом і джерелами та отримати і проаналізувати інформацію щодо їх глибини та складності. Ця процедура є необхідною для подальшого вибору методів оцінки ризиків, застосування яких дасть релевантні результати; визначення форми фіксації результатів, яка буде зрозумілою для подальших аналітичних дій; можливості перевірки достовірності отриманих даних, на основі яких вже буде обрано стратегію і тактику подолання ризику або його мінімізацію.

Література:

1. Семенова С. М. Класифікація ризиків: систематизований підхід з метою управління. *Вісник Хмельницького національного університету*. Вип. 4. Т. 2. 2020. URL : <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=4424> (дата звернення 22.10.2023).
2. ДСТУ IES/ISO 31010:2013. Керування ризиком. Методи оцінювання ризику. К. : Мінекономрозвитку України. 2015. 80 с. URL : <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf> (дата звернення 22.10.2023).
3. Ризик-менеджмент чи що таке управління ризиками. URL : <https://edin.ua/rizik-menedzhment-chi-shho-take-upravlinnya-rizikami/> (дата звернення 22.10.2023).